

شب سائت

جاگاہ
واہمیت
مسجد در قرآن

۱

■ اهمیت و جایگاه مساجد

... وَلَوْلَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ
 لَهَدَمْتُمْ صَوْمِعُ وَبَيْعُ وَصَلَوْتُ وَ مَسْجِدُ يُذَكِّرُ
 فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ
 إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ حج / ۴۰

و اگر خداوند (ظلم و تجاوز) بعضی از مردم را به وسیله‌ی بعضی دیگر دفع نکند، صومعه‌ها و کنیسه‌ها و کلیساها و مساجدی که نام خداوند در آنها بسیار برده می‌شود ویران می‌گردد، و قطعاً خداوند کسی که (دین) او را یاری کند، یاری می‌دهد، همانا خداوند نیرومند شکست ناپذیر است.

نکات تفسیری :

- ۱ - برای حفظ مراکز دینی، گاهی باید خون داد. «دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ...»
- ۲ - آنچه مهم است، دفاع از حریم مساجد است، خواه با جنگ باشد و خواه با قلم و بیان و یا برنامه‌های دیگر. «دَفَعُ اللَّهُ»
- ۳ - مهم‌ترین برنامه‌ی دشمن، نابودی مراکز دینی بیدار کننده است. «لَهْدَمْتُ» (معابد، نشانه‌ی حضور دین در جامعه است)
- ۴ - نام عبادتگاه مهم نیست، کفّار و متجاوزین با یاد خدا و راه او به هر شکل و در هر کجا که باشد مخالفند. «صَوَامِعَ - بِيَعِ - صَلَوَاتٍ - مَسَاجِدَ»
- ۵ - یاد خدا هدف اصلی و روح اعمال در مراکز دینی است. «يُذَكِّرُ فِيهَا اسْمَ اللَّهِ»
- ۶ - مساجدی مورد ستایش قرآن است که در آنها از خداوند بسیار یاد شود و به حداقل اکتفا نشود. «كثِيرًا» (در هر مکانی که بیشتر یاد او شود، مقدّس‌تر است)

■ چگونگی برخورد با مسجد

يٰۤاَيُّهَا اٰدَمُ خُذُوْا زِيْنَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ اعراف / ۳۱
ای فرزندان آدم! نزد هر مسجد (به هنگام نماز، لباس و
زینت‌های خود را بگیرید

نکات تفسیری

۱ - قرآن به مال و فرزند، «زینت» گفته است، «المال و
البنون زینه الحیاة الدنیا» [کهف، ۴۶] بنابراین ممکن است
آیه بیانگر این باشد که مال و فرزند خود را هنگام رفتن
به مسجد همراه داشته باشید، تا با مال، به حل مشکلات
اقتصادی مسلمین پردازید و با حضور فرزند در مساجد و
جماعات، مشکلات تربیتی نسل آینده را حل کنید.

۲ - در روایات، امام‌جماعتِ عادل، آراستگی ظاهر، عطر
زدن و لباس زیبا پوشیدن به هنگام نماز، بلند کردن دستان
به هنگام رکوع و سجود در نماز، شرکت در نماز عید و
نماز جمعه، از جمله مصادیق زینت شمرده شده‌اند. [تفاسیر
نورالثقلین، منهج‌الصادقین و اثنی عشری]

امام مجتبی علیه السلام به هنگام نماز و حضور در مسجد،
بهترین لباس خود را می‌پوشید و می‌فرمود: «اِنَّ اللّٰهَ جَمِيْلٌ يُّحِبُّ
الْجَمَالَ فَاتَجَمَّلُ لِرَبِّي»، خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد،
و من لباس زیبای خود را برای پروردگارم می‌پوشم و آنگاه این
آیه را تلاوت می‌فرمودند. [تفسیر مجمع البیان]

۳ - خداوند زیبایی و زینت را دوست دارد و گرنه به آن امر
نمی‌فرمود، «خُذُوا زِيْنَتَكُمْ» چنانکه اسلام، آیین فطری است و
انسان نیز فطرتاً از زینت لذت می‌برد.

با زینت به مسجد رفتن، احترامی است به بندگان خدا، به عبادت
خدا و همچنین سبب ایجاد جاذبه و ترغیب عملی دیگران به
آمدن در آنجاست.

■ ویژگی متولیان مسجد

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسْجِدَ اللَّهِ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ
وَأَتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَن يَكُونُوا مِنَ
الْمُهْتَدِينَ توبه / ۱۸

مساجد خدا را تنها کسانی باید آباد کنند که به خدا و روز قیامت ایمان دارند و نماز را به پا داشته و زکات می‌پردازند و جز از خدا نمی‌ترسند. امید است که آنان از ره‌یافتگان باشند.

نکات تفسیری :

۱ - تولیت و تعمیر مسجد شرایطی دارد:

الف: از جهت اعتقادی، ایمان به مبدأ و معاد. «آمن بالله و الیوم الآخر»

ب: از نظر عملی، برپا داشتن نماز و پرداخت زکات. «اقام الصلوة و آتی الزکوة»

ج: از جهت روحی، شجاعت و نفوذناپذیری. «لم یخش الا الله»
(اگر متولی مسجد، شجاع باشد، مسجد نیز کانون حرکت‌های ضد ظلم خواهد بود)

۲ - وظیفه‌ی متولیان مساجد و تعمیر‌کنندگان آنها، رسیدگی به محرومان است. «انما یعمر... آتی الزکوة»

۳ - ایمان از عمل جدا نیست، «آمن... و اقام» نماز از زکات جدا نیست، «اقام الصلوة و آتی الزکوة» و مسجد از انقلاب جدا نیست. «مساجد الله... و لم یخش»

۴ - با وجود ایمان، عمل صالح، نماز، زکات و شجاعت، باز هم مغرور نشویم، هنوز خطر انحراف وجود دارد. «فعسی اولئک من المهتدین»

■ بنای مسجد باید توحیدی باشد

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضُرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِزْوَاجًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحَسَنَىٰ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ توبه / ۱۰۷

و (گروهی دیگر از منافقان) کسانی هستند که مسجدی برای ضربه زدن به اسلام و برای ترویج کفر و تفرقه افکنی میان مؤمنان و کمینگاهی برای (مساعدت) به دشمنان دیرینه‌ی خدا و پیامبرش ساختند، و همواره سوگند می‌خورند که جز خیر، قصدی نداریم! (ولی) خداوند گواهی می‌دهد که آنان دروغگویند. شأن نزول:

آیه، به داستان مسجد ضرار اشاره دارد که منافقان به بهانه‌ی افراد ناتوان و بیمار یا روزهای بارانی، در برابر مسجد قبا مسجدی ساختند که در واقع پایگاه تجمع خودشان بود، و از پیامبر در آستانه‌ی عزیمت به جنگ تبوک، خواستند آنجا نماز بخواند و افتتاح کند. بعد از مراجعت پیامبر صلی الله علیه و آله از تبوک، آیه نازل شد و نیت شومشان را بر ملا کرد. پیامبر فرمان داد مسجد را آتش بزنند و ویران کنند و محل آن را زباله‌دان کنند. نکات تفسیری:

۱ - دشمن، از مسجد و مذهب، علیه مذهب سوء استفاده می‌کند، ظاهر شعارها و القاب، فریبان ندهد! «اتخذوا مسجداً ضراراً»

۲- توطئه‌گران می‌خواهند حتی از نماز پیامبر نیز به نفع خود سوء استفاده کنند. (با توجه به شأن نزول)

۳- مسجدسازی مهم نیست، باید انگیزه‌های بنیان و متولیان خالص باشد. «اتخذوا مسجداً ضراراً و...»

۴- در اسلام، هرگونه ضرر، ممنوع است، گرچه تحت عنوان مسجد باشد. «اتخذوا مسجداً ضراراً»

۵- احترام و قداست مسجد، در شرایطی که مورد سوء استفاده دشمنان باشد، برداشته می‌شود. (با توجه به شأن نزول)

۶ - خداوند حامی پیامبر و دین خود می‌باشد و از طریق وحی توطئه‌های منافقان را افشا می‌کند. «و الذین اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضُرَارًا...»

۷ - هر مسجدی که عامل تفرقه میان مسلمانان باشد، مسجد ضرار است. «اتَّخَذُوا مَسْجِدًا... تَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ»
 ۸ - منافقان در خدمت کفارند. «ارصَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ»

■ مسجد و سیاست

لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لَمَسْجِدٍ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ
 توبه / ۱۰۸

در آن (مسجد ضرار)، هرگز (برای نماز) نایست، همانا مسجدی که از روز نخست بر اساس تقوا بنا شده، سزاوارتر است که در آن نماز برپاداری. (زیرا) در آن مسجد، مردانی هستند که دوست دارند خود را پاک سازند و خداوند پاکان را دوست می‌دارد.
 نکات تفسیری :

۱ - در مسجدی که پایگاه مخالفان نظام اسلامی است، به نماز نایستیم. «لا تقم فيه ابدا»

۲ - عبادت از سیاست جدا نیست. حتی با نماز نباید باطلی را تقویت کرد. «لا تقم فيه ابدا» (تائید کفر و نفاق و تفرقه حرام است)

۳ - اگر مردم را از رفتن به مراکز فساد باز می‌داریم، باید مکان‌های سالم و مفیدی را جایگزین و به آن راهنمایی کنیم. «لا تقم، تقوم»

۴ - ارزش هر چیز وابسته به اهداف و انگیزه‌ها و نیات بنیان‌گزاران آن دارد. «اسس على التقوى»

۵ - مسجد، زمینه‌ی پاک‌سازی از پلیدی‌های جسمی و روحی است. «فيه رجال يحبون ان يتطهروا»

۶ - همنشینی با صالحان ارزش است. «فيه رجال...»

۷ - ارزش مکان‌ها، بسته به افرادی است که به آنجا رفت و آمد می‌کنند. ارزش یک مسجد به نمازگزاران آن است، نه گنبد و گلدسته‌ی آن. «لمسجد ... احق ان تقوم، فیه رجال یحبون ان یتطهروا»

۸ - نماز و مسجد، وسیله‌ی تهذیب و پاکی است. «مسجد فیه... یتطهروا»

■ تخریب مسجد بالاترین ستمها

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسْجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا أُولَٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ بقره ۱۱۴

کیست ستمکارتر از آنکه نگذاشت نام خدا در مساجد الهی برده شود و سعی در خرابی آنها داشت؟ آنان جز با ترس و خوف، حق ورود به مساجد را ندارند. بهره‌ی آنان در دنیا، رسوایی و خواری و در آخرت عذاب بزرگ است.

توضیح:

بنابر آنچه از شأن نزول‌ها و برخی روایات بدست می‌آید، آیه درباره‌ی کسانی نازل شده است که درصدد تخریب مساجد برآمده بودند. در طول تاریخ، تخریب مساجد و یا جلوگیری از رونق آنان بارها به دست افراد منحرف و طاغوت‌ها صورت گرفته است. از تخریب بیت‌المقدس و آتش زدن تورات بدست مسیحیان به رهبری شخصی به نام «فطلوس» گرفته، تا ممانعت قریش از ورود مسلمانان به مسجدالحرام، نشانه‌ای از همین تلاش‌ها است.

امروز نیز از یک‌سو شاهد تخریب مساجد باقیمانده از صدر اسلام در کنار قبور ائمه بقیع علیهم السلام به عنوان مبارزه با شرک هستیم و از طرف دیگر ویرانی مساجد تاریخی، همانند مسجد بابری در هند را که نشانگر قدمت مسلمانان در شبه قاره است، به چشم می‌بینیم. اینها همه حکایت از روحیه‌ی کفرآلود

طاغوت‌ها و جاهلانی دارد که از یاد و نام خداوند که در مراکز توحید طنین انداز می‌شود، وحشت دارند. نکات تفسیری :

۱ - ظلم فرهنگی، بزرگترین ظلم‌هاست. «و من اظلم» (در قرآن «اظلم»، به افترا بر خدا و بستن خانه خدا گفته شده که هر دو جنبه فرهنگی دارد.)

۲ - خرابی مسجد تنها با بیل و کلنگ نیست، بلکه هر برنامه‌ای که از رونق مسجد بکاهد، تلاش در خرابی آن است. «منع مساجد الله»

۳ - مساجدی مورد قبول هستند که در آنها یاد خدا زنده شود. مطالب خداپسند و احکام خدا بازگو شود. «یذکر فیه اسمه»

۴ - دشمن از در و دیوار مسجد نمی‌ترسد، ترس او از زنده شدن نام خدا و بیداری مسلمانان است. «ان یذکر فیها اسمه»

۵ - مساجد سنگر مبارزه‌اند، لذا دشمن سعی در خرابی آنها دارد. «سعی فی خرابها»

۶ - مسجد باید پر رونق و پر محتوی و همانند سنگر فرماندهی نظامی باشد. همچنان که جاسوس از رخنه به مراکز نظامی در وحشت و اضطراب است، باید مخالفان و دشمنان نیز از نفوذ و ورود به مساجد، در ترس و نگرانی باشند. «ما کان لهم ان یدخلوها الا خائفین»

۷ - کسانی که با مقدّسات دینی به مبارزه برمی‌خیزند، علاوه بر قهرالهی در قیامت، گرفتار ذلت و خواری دنیا نیز می‌شوند «سعی فی خرابها... لهم فی الدنیا خزی»

